

ОСНОВНІ МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

В даній статті наведені проблеми житлово-комунального господарства. Основні проблеми ЖКГ згруповано та розподілено їх за напрямками. Визначено поняття «банкрутство». Розглянуто основні моделі прогнозування банкрутства видатних вчених-економістів: Альтмана, Ліса, Таффлера, Тішоу.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, фінансовий стан, прогнозування.

О. О. RUDACHENKO

Kharkiv National Beketov Municipal University

BASIC PATTERNS OF BUSINESS FORECASTING

In this article burning issues of municipal economy have been stated. The fundamental problems of municipal economy are grouped and divided into their sectors. The term 'bankruptcy' has been brought to light. The basic patterns of business forecasting made by the prominent scholars of economics, namely Altman, Lees, Toffler, Tishaw have been considered.

Keywords: municipal economy, liquidity statement, forecasting.

Постановка проблеми. В наш час більшість підприємств житлово-комунального господарства являють собою сконцентрований згусток проблем. Всі ці проблеми можна згрупувати за такими напрямками:

- соціально-економічні, пов'язані з низьким рівнем добробуту та соціальної захищеності населення, недостатніми темпами розвитку будівельної галузі для задоволення потреб населення міст доступним житлом;
- організаційно-управлінські, породжені недосконалим законодавством у сфері державного регулювання ЖКГ країни, відсутністю єдиної стратегії його розвитку;
- фінансово-інвестиційні, які пов'язані з відсутністю не лише достатнього бюджетного фінансування капітальних вкладень у сфері ЖКГ, а й з вагомими фінансовими стимулами для залучення інвестиційного капіталу;
- технічно-інноваційні, що викликані відсутністю або ж недосконалістю науково-обґрунтованих альтернативних будівництву та капітальному ремонту інноваційних проектів щодо житлових комплексів» [14].

Складне становище підприємств ЖКГ, постійна їх збитковість та неплатоспроможність з часом призводить до банкрутства. Останнім часом в Україні зросла кількість підприємств ЖКГ, які знаходяться на межі банкрутства. Питання банкрутства – одне з найактуальніших. І тому необхідно знаходити і здійснювати методи, які служили б для виявлення і визначення чинників, які впливають на банкрутство, а також для прогнозування майбутніх їх значень з метою оцінки фінансового стану підприємства у наступних періодах.

Варто відзначити, що в Україні з 1992 року під банкрутством мається на увазі пов'язана з недостатністю активів в ліквідній формі нездатність юридичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності – задовольнити у встановлений для цього термін пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом [5]. Після внесення змін до Закону від 1999 р. під банкрутством розуміється визнана арбітражним судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [6]. Тому формування комплексу моделей діагностики з метою визначення попередження банкрутства підприємства є важливим напрямком.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогоднішній день, вчені з різних країн світу на основі аналізу фінансової звітності підприємств за декілька років до їх фінансової кризи можуть запропонувати різні моделі прогнозування банкрутства. У західній практиці для визначення банкрутства використовується широкий клас моделей – багатофакторні моделі економістів – Альтмана, Ліса, Таффлера, Тішоу. Моделі цих видатних вчених-економістів обумовлені такими перевагами:

- Аналітична інформація для розрахунку показників є доступною, тому що відображена в формах фінансової звітності.
- Є можливість прогнозування банкрутства, визначення зони ризику, в якій перебуває підприємство.
- Ці моделі мають невелику кількість показників, що забезпечують високу точність результатів, за незначних витрат.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш відому модель банкрутства запропонував Е.Альтман. Він досліджував 22 фінансових коефіцієнта, вибрав з них 5 і на їх основі побудував лінійну функцію (Z), значення якої є показником сили або слабкості підприємства. Це і є модель Е.Альтмана, яка

має наступний вигляд [2, 5, 9, 10, 12].

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + X_5, \quad (1)$$

де Z – інтегральний показник рівня загрози банкрутства;
 X_1 – відношення величини власних оборотних коштів до суми активів;
 X_2 – відношення суми нерозподіленого прибутку до суми активів;
 X_3 – рівень прибутковості активів;
 X_4 – коефіцієнт фінансового ризику;
 X_5 – коефіцієнт оборотності активів.

Розрахункове значення Z характеризує загрозу банкрутства за наступною шкалою (табл. 1).

Таблиця 1

Ймовірність банкрутства по моделі Альтмана

Значення показника Z	Ймовірність банкрутства
До 1,8	Дуже висока
1,81-2,7	Висока
2,71-2,99	Можлива
3 та вище	Дуже низька

Незважаючи на те, що Z -модель Альтмана належить до найбільш поширених і таких, що рекомендуються до використання, вона має цілий ряд серйозних недоліків. При побудові свого п'ятифакторного індексу Альтман обстежував 66 підприємств, половина яких збанкрутіла в період між 1946 і 1965 р., а половина працювала успішно.

Зіставлення даних, отриманих для ряду країн, показує, що ваги в Z -функції і пороговий інтервал $[Z_1, Z_2]$ сильно різняться не лише від країни до країни, але і від року до року в рамках однієї країни (можна зіставити висновки Альтмана про положення підприємств США за 10 років аналізу) [6, 2]. Тобто Z -методи Альтмана нестійкі до варіацій у вихідних даних. Навіть якщо передбачити, що статистика, на яку спирається Альтман і його послідовники, репрезентативна, то вона, як мінімум, не володіє важливою властивістю – статистичною однорідністю вибірки подій. Одна справа, коли статистика застосовується до вибірки радіодеталей з однієї виробленої партії, а інша, коли вона застосовується до фірм з різною організаційно-технічною специфікою, зі своїми унікальними ринковими нішами, стратегіями і цілями, фазами життєвого циклу і так далі

Більш того, п'ятифакторна Z -модель непридатна і не лише в українській економіці, оскільки має сильну кореляцію з показником фондовіддачі (фондомісткості), яка безпосередньо залежить від сфери (галузі) фінансово-господарської діяльності корпорації [6, 2]. Так для підприємств, зайнятих у сфері матеріального виробництва показник Z необґрунтовано занижений, а для корпорацій, зайнятих в невиконавчій сфері (у сфері інтелектуальної праці), суттєво завищений.

Побудова подібних моделей для вітчизняної економіки є проблематичною, по-перше, через відсутність статистики банкрутств; по-друге, через відсутність обліку багатьох чинників, що впливають на фінансову стійкість підприємств; по-третє, із-за нестабільності і необробленості нормативної бази банкрутства підприємств [6, 2]. Крім того, разом з професіоналізмом і інтуїцією аналітика, що досліджує підприємство, значну роль відіграє також якість фінансово-звітної документації і міра інформативності статистичних даних і коефіцієнтів, на які спираються моделі. Дані моделі можуть бути використані як підхід до побудови системи оцінки вірогідності банкрутства.

Як ще одну кількісну методику оцінки ефективності корпоративного управління, засновану на аналізі фінансового стану корпорації. Розглянемо, запропоновану в 1977 р. британським ученим Таффлером (Taffler) багатофакторну прогнозу модель. Його метод включає наступні етапи [8, 9, 13, 13]:

Перший етап – при використанні комп'ютерної техніки на першій стадії обчислювалися 80 співвідношень за даними збанкрутілих і платоспроможних компаній;

Другий етап – використавши статистичний метод (знову ж метод багатовимірного дискримінантного аналізу), будувалася модель платоспроможності шляхом визначення співвідношень, які якнайкраще розрізняють дві групи компаній і їх коефіцієнти.

Третій етап – об'єднавши розраховані раніше показники і звівши їх відповідним чином воедино, модель платоспроможності дає точну оцінку фінансового стану корпорації.

Зокрема Таффлер запропонував таку прогнозу модель з наступними ознаками:

$$Z = 0,53 X_1 + 0,13 X_2 + 0,18 X_3 + 0,16 X_4, \quad (2)$$

де X_1 – показник, що вимірює прибутковість, розраховується шляхом ділення прибутку корпорації до оподаткування на розмір поточних зобов'язань;

X_2 – показник, що вимірює стан оборотного капіталу, обчислюваний як відношення поточних

активів до загальної суми зобов'язань корпорації;

X3 – показник, що вимірює фінансовий ризик, рівний відношенню поточних зобов'язань компанії до загальної суми її активів;

X4 – показник, що вимірює абсолютну ліквідність.

Інтерпретація результатів:

$Z > 0,3$ – незначна вірогідність банкрутства;

$Z < 0,2$ – висока вірогідність банкрутства.

В цій також поширеній моделі Таффлера є ряд обмежень [1]. Основним обмеженням використання методу Таффлера є трудомісткість процесу розрахунку і потреба в повній інсайдерській інформації про фінансово-господарську діяльність значного числа корпорацій. Враховуючи існування комерційної таємниці і обмеження на виставу інформації акціонерам (учасникам) залежно від розміру їх пакету акцій, даний метод мало використовується в сучасних українських умовах.

Разом з моделями Альтмана, Таффлера і їх модифікаціями існують ще і багато інших методик. Так, значної популярності набула методика Фулмера класифікації банкрутства. Вона застосовується як комерційними, такими аудиторськими компаніями, а також потенційними контрагентами і акціонерами підприємства [2, 9].

Модель Фулмера класифікації банкрутства була створена на підставі обробки даних 60-и підприємств – 30 потерпілих крах і 30 нормально працюючих – з середнім річним балансом в 455 тисяч американських доларів. Початковий варіант моделі містив 40 коефіцієнтів, остаточний використовує всього 9:

$$H = 5.528 V1 + 0.212 V2 + 0.073 V3 + 1.270 V4 - 0.120 V5 + 2.335 V6 + 0.575 V7 + 1.083 V8 + 0.894 V9 - 6.075, \quad (3)$$

де V1= нерозподілений прибуток/активи

V2=об'єм реалізації/активи;

V3=прибуток до сплати податків/активи;

V4=грошовий потік/кредиторська заборгованість;

V5=борг/скупні активи;

V6=поточні пасиви/активи;

V7=lg(матеріальні активи);

V8=оборотний капітал/ кредиторська заборгованість;

V9=lg(прибуток до сплати податків/сплачені відсотки).

Настання неплатоспроможності неминує при $H < 0$. Значення показника, що перевищують 10, свідчать про відсутність загрози банкрутства для підприємства. Від 0 до 10 – про низьку загрозу; чим ближче до 0, тим більше підприємство наближене до загрози банкрутства. Від 0 до -10 – про настання неплатоспроможності, незадовільний фінансовий стан. Значення показника, які виявилися менш -10, свідчать про практично неминує настання банкрутства

В порівнянні з моделями Альтмана і Таффлера методика Фулмера використовує велику кількість чинників, тому і при обставинах, відмінних від оригінальних, більш стабільна, ніж інші методики. Крім того, модель враховує і розмір фірми, що справедливо в будь-якій країні з ринковою економікою. Модель з однаковою надійністю визначає як банкрутів, так і працюючі фірми.

У наступній моделі Лиса чинники-ознаки враховують такі результати діяльності, як ліквідність, рентабельність і фінансову незалежність організації [11]:

$$Z = 0,063X1 + 0,092X2 + 0,057X3 + 0,001X4, \quad (4)$$

де X1 – оборотний капітал / сума активів;

X2 – прибуток від реалізації / сума активів;

X3 – нерозподілений прибуток / сума активів;

X4 – власний капітал / позиковий капітал.

При $Z < 0,037$ вірогідність банкрутства висока; а при $Z > 0,037$ – вірогідність банкрутства низька.

Модель Гордона Спрингейта також використовує поетапний дискримінаційний аналіз, аби вибрати чотири з 19 фінансових коефіцієнтів, які краще всього відображують різницю між надійними компаніями і тими, які наближаються до банкрутства. Ця модель досягла міри точності 92,5%. Спостереження проводилося за 40 компаніями. Економіст Ботерас в 1979 році перевіряв модель Спрингейта на 50 компаніях з середньою вартістю активів \$2,5 млн і визначив міру точності, рівну 88,0%. Сенс в 1980 році перевіряв модель на 24 компаніях з середньою вартістю активів \$63,4 млн і отримав міру точності 83,3%. Результат розраховується за такою формулою:

$$Z = 1,03X1 + 3,07X2 + 0,66X3 + 0,4X4, \quad (5)$$

де X_1 – оборотний капітал / загальна сума активів;

X_2 – чистий прибуток до сплати відсотків і податків / загальна сума активів;

X_3 – чистий прибуток до сплати податків / короткострокові зобов'язання;

X_4 – виручка від продажів / загальна сума активів.

При $Z < 0.862$ вірогідність банкрутства дуже висока, при $Z > 0.862$ – дуже низька [17].

Прогнозуюча роль моделей посилюється при переході від статичного аналізу до динамічного, тобто трансформації Z -коефіцієнтів в PAS-коефіцієнти (Performance Analysis Score) аналізу діяльності підприємства в часі [4, 2].

PAS-коефіцієнт – коефіцієнт, що дозволяє відстежувати діяльність компанії в часі. Вивчаючи PAS-коефіцієнт як вище, так і нижче за критичний рівень, легко визначити моменти занепаду і відродження компанії. PAS-коефіцієнт – це просто відносний рівень діяльності компанії, виведений на основі її Z -коефіцієнта за певний рік і виражений у відсотках від 1 до 100. Отже, підрахувавши Z -коефіцієнт для компанії, можна потім трансформувати абсолютну міру фінансового положення у відносну міру фінансової діяльності. Іншими словами, якщо Z -коефіцієнт може свідчити про те, що компанія знаходиться в ризикованому положенні, то PAS-коефіцієнт відображає історичну тенденцію і поточну діяльність на перспективу [4, 2].

Сильною стороною такого підходу є його здатність поєднувати ключові характеристики звіту про прибутки і збитки і балансу в єдине показне співвідношення. Так, компанія, яка одержує великі прибутки, але слабка з точки зору балансу, може бути зіставлена з менш прибутковою, баланс якої урівноважений. Додатковою особливістю цього підходу є використання «рейтингу ризику» для подальшого виявлення прихованого ризику. Цей рейтинг статистично визначається лише, якщо компанія має негативний Z -коефіцієнт, і обчислюється на основі тренду Z -коефіцієнта, величини негативного Z -коефіцієнта і кількості років, протягом яких компанія знаходилася в ризикованому фінансовому положенні. Використовуючи п'ятибальну шкалу, в якій 1 вказує на «ризик, але незначну вірогідність негайного лиха», а 5 означає «абсолютну неможливість збереження колишнього стану», менеджер оперує готовими засобами для оцінки загального балансу ризику.

Зовсім інша група методів базується на математичному апараті нечіткої логіки. Доцільність використання саме цього інструментарію полягає в тому, що в більшості випадків фінансову підсистему підприємства неможливо однозначно оцінити, тобто неможливо віднести існуючий фінансовий стан досліджуваних підприємств до певного класу кризи. А методи нечіткої логіки дозволяють вирішити цю проблему [7].

При реалізації цього методу спочатку проводиться класифікація різних станів на підприємстві та відповідних їм стадій кризи. Потім вибирається тип функцій приналежності та розробляються правила до кожного ступеню кризи.

Аналогічно розробляються правила розпізнавання й рівня обраних показників, які характеризують фінансовий стан підприємства. Отримані результати співвідносяться з правилами розпізнавання фінансового стану підприємства. Причому в цих правилах описані можливості попадання підприємства в перехідний етап з однієї фази кризи в іншу з певною функцією приналежності.

До більш оригінальних підходів до діагностики загрози банкрутства відносять теорію катастроф [15]. Теорію катастроф раціонально застосовувати в таких випадках, коли після одного періоду відбулося стрибкоподібна зміна значень фінансових показників. Інші звичайні економіко-математичні методи можуть у такому випадку давати дуже велику помилку і неадекватно оцінювати ситуацію.

Теорія катастроф може бути застосована для діагностики банкрутства наступним чином. Так, спочатку вибирається і будується найбільш підходящий вид елементарної катастрофи для прикладу діяльності конкретного підприємства. Наступним кроком є прогнозування значень показників на наступний період і аналогічна побудова моделей сталого і нестійкого розвитку. Потім слід визначити значення параметрів, які будуть при прогнозних значеннях змінних. І, зіставляючи фактичні значення параметрів моделі зі значеннями параметрів біфуркаційних множин, визначається, чи знаходяться параметри в біфуркаційній множині і чи не перетинали його за прогнозний період. Якщо не перебувають і не перетинали, то загрози появи катастрофи в наступному періоді немає.

Якщо за рівнем детермінації, рівнем значущості регресійне рівняння однієї з катастроф перевершує регресійне рівняння зв'язку сталого характеру, то слід вважати катастрофу можливою.

Висновок. Розглянувши деякі з основних моделей визначення вірогідності настання банкрутства підприємства, можна зробити висновки, що всі вони (моделі) мають свої негативні і позитивні сторони не є бездоганними і мають не тільки переваги, але й великі недоліки [16]. Але все ж таки серед них не існує універсальної, яку можна було б використовувати на будь-якому підприємстві в будь-якій країні в будь-який час. Тому пропонується оцінювати загрозу банкрутства безпосередньо для конкретного підприємства

Багато підприємств, в тому числі і підприємства житлово-комунального господарства, використовують дані моделі для прогнозування стійкості свого фінансового стану або для аудиту інших підприємств, проте головну роль все-таки віддають Методичним рекомендаціям Міністерства економіки України. Адже показники, представлені в даних Методичних рекомендаціях, якнайповніше описують фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Література

1. Антикризисное управление: от банкротства – к финансовому оздоровлению / Под ред. Г.П. Иванова. – М. : Закон и право, ЮНИТИ, 1995. – С. 130.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / Бланк И.А. – К. : Ника-Центр, 1999. – Т.2. – 638 с.
3. Бурбело О.А. Банкротство предприятий (экономико-правовые аспекты): научно-практическое издание / О.А. Бурбело, В.В. Дорофиев. – Луганск, 2003–228 с.
4. Економіко-математичні моделі оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання : монографія / О.М. Тридід, О.Г. Тижненко, Л.О. Тижненко. – К. : УБС НБУ, 2009. – 213 с.
5. Про банкрутство : Закон України № 2344-ХІІ (2344-12) від 14.05.92, ВВР, 1992. – № 31. – ст. 441 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19920514>
6. Про внесення змін до Закону України Про банкрутство : Закон України від 30 червня 1999 р., № 42–43. – ст. 378 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/784-14>
7. Клебанова Т.С. Нечітка логіка та нейронні мережі в управлінні підприємством : монографія / Клебанова Т.С., Чаговець Л.О., Панасенко О.В. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2011. – 240 с.
8. Колессарь Е. Модели диагностики банкротства предприятий Украины / Колессарь Е. // *Економіст*. – 2002. – № 10. – С. 60–63.
9. Лігоненко Л.О. Антикризисное управление підприємством / Лігоненко Л.О. – К. : КНТЕУ, 2005. – 824 с.
10. Маревцева Н. Антикризисні заходи підприємств / Н. Маревцева // *Наука і економіка*. Хмельницький. – № 3. – 2006. – С. 4–10.
11. Мержа Н.В. Аналіз ймовірності банкрутства підприємства в економіці України / Н.В. Мержа // *Актуальні проблеми економіки*. – 2005. – № 9 (51). – С. 65–69.
12. Мних Є.В. Економічний аналіз : підручник / Мних Є.В. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 472 с.
13. Москаленко В.П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства / В.П. Москаленко, О.Л. Пластун // *Актуальні проблеми економіки*. – 2006. – № 6. – С. 180–192.
14. Пісьмаченко Л.М. Державне управління у галузі житлового і комунального господарства: проблеми та шляхи їх вирішення / Л.М. Пісьмаченко // *Економіка та держава*. – 2008. – № 4. – С. 74–76.
15. Пономаренко В.С. Механізм санационного управління підприємством: основні формування і моделі реалізації / В.С. Пономаренко, Е.В. Раєвнева, С.А. Степурина. – Х. : ІД «ІНЖЕК», 2009. – 304 с.
16. Прохорова Ю.В. Антикризисное фінансове управління підприємством: дис. на здобуття наук ступ. канд. екон. наук 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» Ю.В. Прохорова. – К., 2008. – 216 с.
17. Раєвнева О.В. Моделювання фінансової діагностики стану підприємства / О.В. Раєвнева, С.О. Степурина // *Економіка і регіон*. – 2005. – № 3(6). – С. 74–80.

References

1. Anti-crisis management: from bankruptcy to economic stability/edited by Ivanoff G.P – M.: Zakon i pravo, UNITY, 1995. – 130 p.
2. Blunk I.A. Fundamentals of financial management. – K.: Nika-Centre, 1999 – V.2 –638 p.
3. Bourbelo O.A., Dorofienko V.V. Firm bankruptcy (the economic and legal aspects): a scientific and practical publication. – Lugansk, 2003 –228 p.
4. Economic and mathematic patterns for liquidity statement valuation of objects of management: a monograph/ Trydid O.M., Tyzhnenko O.G, Tyzhnenko L.O. – K.: UBS NBU, 2009 –213 p.
5. The Statute of Ukraine “On bankruptcy” N2344-XII (2344-12) of May,14’1992 BVP, 1992, N31,Art.441 (Electronic resource) – Can be accessed at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19920514>
6. The Statute of Ukraine “On changes to the Statute of Ukraine” “Bankruptcy” of June,30’1999, N42-43,Art.378 (Electronic resource) – Access to: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/784-14>
7. Klebanova T.S., Tchagovets L.O., Panasenko O.V., Vague logics and neural network in enterprise management: a monograph. –K.: PH ‘INZHEK’, 2011. -240 p.
8. Kolesar’ E. Patterns of bankruptcy diagnosis of Ukraine//*Economist*.-2002. N10. P. 60-63
9. Ligonenko L.O. Anti-crisis enterprise management. – K.:KNTEU, 2005. 824 p.
10. Marevtseva N. Anti-crisis ways of management// *Nauka i Ekonomika*. Khmelnytskyi. N3. -2006. P.4-10
11. Merzha N.V. Probability analysis of enterprise bankruptcy in economics of Ukraine
12. Mnyh E.V. Economic analysis: a textbook :Ed.2,reed. and sup. – Kyiv: The Centre of Scientific Literature, 2005. 472 p.
13. Moskalenko V.P., Plastun O.L. Complex valuation of enterprise liquidity statement as a basis for its bankruptcy analysis// *Actual problems of economics*. – 2006. N6. – P.180-192
14. Pis'machenko L.M. State management in the municipal economy sphere: problems and ways of its decision-making/ L.M. Pis'machenko//*Economics and state*. – 2008. – N4. –P.74-76
15. Ponomarenko V.S. The mechanism of enterprise management under quarantine: organization fundamentals and realization patters/ V.S. Ponomarenko, E.V. Rayevneva, S.A. Stepurina. – K.PH. ‘INZHEK’, 2009. -304 p.

16. Prohorova Y.V. Anti-crisis financial enterprise management: a PhD thesis in Economics 08.00.04 "Economics and enterprise management" Y.V. Prohorova. K., 2008. – 216 p.

17. Rayevneva O.V., Stepurina S.O. Patterning of a diagnosis of financial enterprise liquidity statement// Economics and region. - 2005. –N3 (6). – P.74-80

Надійшла 10.01.2014; рецензент: д. е. н. Клебанова Т. С.

УДК 330

К. І. САРАХМАН

Херсонський державний аграрний університет

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В роботі представлені функціональні складові, які є базою для визначення економічної стійкості підприємства. Наведено сутність категорії фінансової стійкості як основного елементу економічної стійкості. Представлено змістовну суть основних коефіцієнтів, що відображають стан фінансової стійкості на підприємстві.

Ключові слова: економічна стійкість, фінансова стійкість, підприємство, фінансово-господарська діяльність.

K. I. SARAKHMAN

Kherson state agrarian university

FINANCIAL FIRMNESS AS BASIC CONSTITUENT OF ECONOMIC FIRMNESS OF ENTERPRISE

This work presents the functional constituents what are a base for determination of economic firmness of enterprise. Essence of category of financial firmness as a basic element of economic firmness is exposed. The content essence of basic coefficients which represent being of financial firmness in an enterprise is presented.

Keywords: economic firmness, financial firmness, enterprise, financially economic activity.

Вступ. Оцінка економічної стійкості являє собою комплекс дій, що дозволяє виявити динаміку й тенденції зміни в часі показників, які характеризують результативність діяльності підприємства. Тому необхідно обрати такий метод оцінки даної категорії, який би враховував всю сукупність структурних елементів (підсистем), давав комплексний результат і дозволяв аналізувати зміни, що відбуваються у фінансово-господарській діяльності організації.

Аналіз досліджень поглядів науковців щодо цієї проблеми свідчить про те, що економічна стійкість підприємства є комплексним показником, при розрахунку якого необхідно враховувати всі функціональні складові даної категорії. В якості таких складових вважаємо доцільним використовувати показники фінансової стійкості та платоспроможності, виробничої стійкості, соціально-екологічної, кадрової (у тому числі управлінської), маркетингової, інвестиційної та технологічної стійкостей.

Фінансова стійкість, яка формується в процесі всієї фінансово-господарської діяльності підприємства, є умовою його життєдіяльності і основою стабільного стану в ринковій економіці. Оцінка рівня останньої є індикатором, який попереджає керівництво про ймовірні та наявні загрози його фінансовому стану.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання забезпечення фінансової стійкості на підприємстві опрацьовували такі вчені-економісти, як Гнеушева І. [1], Соловйова Н.І. [2], Орехова К.В. [3], Котляр М.Л. [4], Шабліста Л. [5], Загородна О. [6] та інші.

Аналіз наукових досліджень та публікацій щодо оцінки фінансової стійкості формує уявлення про певну розбіжність у підходах авторів до визначення, а також напрямків оцінки її рівня на підприємстві.

Постановка завдання. Відмінності у методичних підходах ускладнюють розрахунок категорії фінансової стійкості, що призводить до труднощів у визначенні фінансової позиції підприємства та, відповідно, в розробці заходів забезпечення його економічної стійкості. Тому виникає необхідність виявлення системи показників, які б забезпечили можливість прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Узагальнення поняття фінансової стійкості та вдосконалення методичних підходів її оцінювання належить до найважливіших проблем фінансового аналізу та, відповідно, є ключовим фактором для забезпечення економічної стійкості підприємства.

Метою роботи є критичний аналіз підходів вчених-економістів щодо обґрунтування поняття «фінансова стійкість підприємства» та визначення основних показників, що її характеризують.

Для досягнення мети в роботі було поставлено та вирішено такі завдання:

- виконати критичний аналіз підходів вчених-економістів щодо обґрунтування поняття «фінансова стійкість»;

- з'ясувати фактори впливу на фінансову стійкість підприємства;

- визначити основні показники, які характеризують фінансову стійкість на підприємстві.